Anita Paszko-Janowska

Antropologia kulturowa – przybliżenie dziedziny i znaczenie poznania różnic kulturowych dla ekonomii w okresie „postępującej globalizacji"

Wiek XXI to wiek nowo rozwiniętych technologii: satelitarnych i cyfrowych, globalnych sieci internetowych i komórkowych. Jakie u progu XXI wieku, wieku globalizacji może mieć znaczenie poznanie różnic kulturowych? Coraz więcej autorów (teoretyków i praktyków) sięga po dzieła z zakresu socjologii i psychologii, próbując trafić do klienta i dociec sedna problemu. Bowiem tym, co zaskakuje nas najbardziej, jest sam człowiek, i poznanie jego potrzeb niejednokrotnie warunkuje sukces. Człowiek nie jest oderwany od społeczności, w której żyje, ma swoje plany i marzenia, egzystuje w określonej kulturze. To kultura nadaje mu okulary, przez które patrzy na świat. Bez zrozumienia procesów i wartości ważnych dla człowieka niemożliwe jest w dzisiejszym konkurencyjnym i zróżnicowanym świecie odkrycie oczekiwań i potrzeb konsumentów z innej kultury. Globalny rynek otwiera nowe możliwości, ale i nowe trudności. Trudności te bardzo często wyrastają z braku zrozumienia inności i nierozpoznania wymogów lokalnego rynku. Jednym z nich jest nieznajomość wartości, oczekiwań, zwyczajów – kultury, z którą nawiązujemy kontakty handlowe, zamierzamy wypromować swój produkt. Efektywne nawiązanie rozmów handlowych wymaga znajomości podstawowych norm zachowania w danej kulturze, wzbudzenie zaufania, dostosowania produktu do oczekiwań i wymogów lokalnego rynku. Często minimalne zmiany w metodzie działania, czy niewielkie modyfikacje mogą spowodować pożądany efekt. Dlatego ignorowanie różnic kulturowych nie może przynieść firmie działającej na światowym rynku oczekiwanych zysków. Antropologia kultury ze względu na badanie i interpretację kultury oraz człowieka w niej funkcjonującego ma obecnie coraz większe znaczenie dla innych dyscyplin, w tym dla ekonomii.

Antropologia kultury[1] to dział nauk społecznych i dyscyplina akademicka zajmująca się człowiekiem jako twórcą kultury i istotą społeczną. Antropologia kultury dąży do skonstruowania ogólnej teorii kultury i próbuje na jej podstawie zrozumieć i zinterpretować człowieka i jego dzieła. Cel ten stara się osiągnąć przez badanie konkretnych kultur poszczególnych grup etnicznych, przez interkulturowe studia porównawcze nad różnorodnymi aspektami i zjawiskami kulturowymi oraz przez badanie zasad budowy, funkcjonowania i rozwoju kultury całej ludzkości.

Do podstawowych zadań antropologii kulturowej należy:

1) analizowanie podobieństw i różnic kulturowych umożliwiających identyfikację elementów uniwersalnych i specyficznych;

2) analizowanie logicznej organizacji kultury jako symboliczny system poznawczy określający wizję świata, a poprzez nią normy, wartości, zachowania, instytucje, artefakty celem modelowej rekonstrukcji wewnętrznego mechanizmu badanej kultury.

Ze względu na odmienne tradycje badań nad kulturą w różnych krajach i odmienne instytucjonalne podziały nauk, termin antropologia kultury bywa rozumiany jako:

a) północnoamerykański odpowiednik brytyjskiej antropologii społecznej;

b) synonim etnologii i etnografii;

c) dyscyplina kulturoznawcza w ramach hierarchicznie uszeregowanych nauk antropologicznych, nadrzędna względem etnologii, etnografii, antropologii społecznej, archeologii i antropologii lingwistycznej.

Ad a) Różnice między antropologią społeczną a antropologią kulturową obejmują w praktyce nieco odmienne pola badawcze, perspektywy oglądu rzeczywistości i podejścia interpretacyjne. Antropologia kultury, wychodząc z tradycji Taylorowskich, koncentruje uwagę na kulturowym wymiarze rzeczywistości ludzkiej, dąży do rekonstrukcji organizacji kultury, ustalenia praw nią rządzących oraz identyfikacji jej elementów cząstkowych (wzorów, struktur, wartości, symboli, sensów, znaczeń), to antropologia społeczna, wychodząc z tradycji Durkheimowskich, skupia uwagę na społecznym wymiarze rzeczywistości, dąży do ustalenia zasad budowy struktury społecznej, praw regulujących jej funkcjonowanie i roli podstawowych jednostek życia społecznego. Podział na antropologię społeczną i antropologie kulturową nie ma jednak głębszego uzasadnienia teoretycznego, kultura i społeczeństwo tworzą nierozerwalną całość, którą należy badać holistycznie, we wszystkich jej wewnętrznych i zewnętrznych powiązaniach. Odchodzi się od sztucznej koncepcji wydzielenia obu rodzajów antropologii, wprowadzając na jej miejsce ideę nowej zintegrowanej antropologii społeczno-kulturowej przezwyciężającej tradycyjne bariery.

---

[1] A. Posern-Zieliński, hasło: antropologia kulturowa, w: *Słownik etnologiczny. Terminy ogólne*, (red.) Z. Staszczak, PWN, Warszawa–Poznań 1987, s. 27–32

Ad b) Na terenie kontynentalnej Europy można dostrzec tendencje do stopniowego zacierania się różnic między antropologią kulturową a wykształconą na tym obszarze etnologią. Dokonuje się to przez przełamywanie tradycyjnych badań etnologicznych skoncentrowanych dotychczas na dziejach kultur ludowych w obrębie poszczególnych jednostek narodowych. Zjawisko to manifestuje się w dwojaki sposób:

– poprzez próby wmontowania etnologii w obręb antropologii kulturowej, jak to proponuje C. Levi-Strauss, dla którego etnografia, etnologia i antropologia to tylko trzy stadia tej samej dyscypliny (od deskryptywnych monografii etnograficznych, przez etnologiczne rozprawy problemowe, a skończywszy na antropologicznych studiach z teorii kultury);

– przez próby modernizacji etnologii, polegające na wprowadzeniu doń nowych metod analitycznych wypracowanych przez antropologię kulturową.

Ad c) W Stanach Zjednoczonych i niektórych krajach Ameryki Łacińskiej (Meksyk) antropologia kulturowa zajmuje dość wyraźnie określone miejsce w strukturze nauk antropologicznych. Antropologia ogólna jako nauka o człowieku dzieli się tam na dwa podstawowe działy odzwierciedlające kulturową i biologiczną stronę egzystencji ludzkiej, tj. na antropologię kulturową i antropologię fizyczną. W skład antropologii kulturowej wchodzą 3 dyscypliny: etnologia ogólna, archeologia i antropologia lingwistyczna. Tak pojęta antropologia kulturowa jest zespołem nauk etnologicznych o profilu teoretycznym i praktycznym. W skład jego zespołu wchodzą:

– etnografia, dostarczająca podstawowych materiałów z badań terenowych do dalszych studiów;

– etnologia szczegółowa, w której obrębie wydziela się etnologię specjalistyczną z licznymi subdyscyplinami (etnomedycyna, etnomuzykologia, antropologia ekonomiczna, etnoreligioznawstwo), etnologię regionalną (wyspecjalizowaną w badaniach dziejów, funkcji i organizacji kultur poszczególnych areałów kulturowych), antropologię społeczną (w wąskim rozumieniu tego terminu, ograniczonym do studiów nad funkcjonowaniem i budową struktur społecznych), antropologię teoretyczną (zajmującą się historią antropologii, metodologią badań i ogólną teorią kultury) oraz antropologią stosowaną wykorzystującą ustalenia teoretyczne do sterowania procesami zmiany kulturowej.

Ze względu na szerokie zainteresowanie antropologii kulturowej człowiekiem jako twórcą kultury i istotą społeczną, dyscyplina ta zazębia się z wieloma naukami społecznymi, humanistycznymi, a także niektórymi przyrodniczymi, dzieląc z nimi wspólne pola badawcze lub stosując zbieżne metody analizy.

Aby podjąć rozważania nad znaczeniem różnic kulturowych niezbędne jest zdefiniowanie pojęć kultura i globalizacja. Globalizacja pochodzi z j. angielskiego, od globe – kula ziemska i global – globalny[2] i oznacza „coś", co posiada szeroki, globalny zasięg, obiega glob. Tym, co obecnie rozprzestrzenia się wręcz globalnie,

[2] Buchmann, *Słownik angielsko-polski i polsko-angielski*, Warszawa 2001, s. 80.

jest technologia. Większość mieszkańców globu korzysta ze zdobyczy cywilizacji, takich jak: samochody, telefony, elektryczność, telewizja, Internet itd. Ułatwiają nam one życie i komunikację, pozwalają na odwiedzanie odległych rejonów naszego globu. Technologie coraz bardziej się upowszechniają i rozprzestrzeniają.

Słowo globalizacja potocznie rozumiane jest jako upowszechnienie zdobyczy naukowych, technologicznych i kulturowych. O ile nie można zaprzeczyć postępującej globalizacji w sferze technologicznej, o tyle globalizacja w sferze kultury nie postępuje tak, jakby tego życzyli sobie niektórzy teoretycy, filozofowie, politycy i ekonomiści. Pewne elementy jednej kultury przenikają do innej, a jeśli się upowszechniają, nie mają takiego samego znaczenia jak pierwotnie (np. McDonald w USA oznacza szybki i tani posiłek, w Rosji oznacza pewien prestiż). Wartości, które przypisuje się poszczególnym elementom kultur różnią się, a kiedy są wyrwane z uwarunkowań historycznych i przestrzennych, w których powstały i zastają przeniesione w inną rzeczywistość, tracą pierwotne znaczenie. Każdy kraj posiada specyficzną, kształtowaną przez wieki kulturę, a przeniesienie pewnych elementów kultury do innej kultury czy też moda nie mają decydującego wpływu na zmianę kultury. Słusznie należy rozgraniczyć pojęcie cywilizacja a kultura[3]. Istnienie kultury nie jest zależne od osiągnięć technologicznych. „Cywilizacja stanowi zespół technicznych środków i sposobów opanowania natury, nosi ona praktyczny charakter; jest to sfera czysto instrumentalna. Zdobycze cywilizacji łatwo się rozprzestrzeniają ze względu na przysługującą im cechę praktycznej użyteczności. Przy tym ulegają one zniszczeniu przez konsumpcję i wymagają stałego odnawiania. Wartości kultury przewyższają dobra cywilizacji trwałością"[4]. Dobrym przykładem trwałości kultury i walki o nią są konflikty na tle etnicznym i rasowym[5] oraz odradzanie się (manifestowanie) kultur „etnicznych" (np. kultura Lapończyków (Saomów) w Norwegii – mniejszość etniczna północnej Skandynawii podkreśla dzisiaj i rozbudowuje poczucie odrębności kulturowej. Samowie uzyskali dotacje państwowe pozwalające im kultywować język, w którym mówią, piszą i komunikują w radio i telewizji. Funkcjonuje parlament Samów nadzorujący przestrzeganie ich praw do wyłącznej eksploatacji górskiego interioru. Samowie objęli ochroną zabytki swojej kultury i manifestacyjnie noszą stroje narodowe)[6]. P. Drucker sugeruje, że w świecie globalnym następuje powrót do źródeł kultury etnicznej, która staje się silniejsza od kultury narodowej[7].

---

[3] J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, PWN, Warszawa 1970,wyd. II, s. 74.

[4] J. Szczepański, dz.cyt., s. 74.

[5] Zobacz: *Konflikty etniczne. Źrodła – typy – sposoby rozstrzygania*, (red.) A. Woźniak, Warszawa 1996.

[6] P. Urbańczyk, *Samowie i Norwegowie – 2000 lat sąsiedztwa*, s. 283–287, w: *Konflikty etniczne...*, dz.cyt.

[7] P. Drucker, *Społeczeństwo pokapitalistyczne*, PWN, Warszawa 1999.

Kultura jest pojęciem wieloznacznym, stąd pewne dyskusje i nieporozumienia wynikające z rozumienia pojęcia. Pojęcie wypracowane przez naukowców (socjologów, filozofów, etnologów) różni się od pojęcia stosowanego potocznie. Kultura istnieje bez względu na to, czy ją postrzegamy na co dzień, (uwidacznia się często dopiero w związku z kontaktem ludzi o odmiennych kulturach); a jej „brak" potocznie rozumiany jako nietaktowne zachowanie, nie ma nic wspólnego z naukowym pojęciem kultury. J. Szczepański proponuje następującą definicję kultury: jest to ogół wytworów działalności ludzkiej, materialnych i niematerialnych wartości i uznawanych sposobów postępowania, zobiektywizowanych i przyjętych w dowolnych zbiorowościach, przekazywanych innym zbiorowościom i następnym pokoleniom[8]. Materialne wartości tyczące wytworów działalności ludzkiej nie są tożsame w znaczeniu z technologicznymi zdobyczami cywilizacji. Na przykład samo urządzenie radio – może mieć taki sam kształt w Polsce jak i USA, jednak przekazuje inne wartości – audycje nadawane są przez ludzi ukształtowanych w danej kulturze i są (z reguły) prowadzone w ojczystym języku. Istnieje szerszy zakres uwarunkowań kulturowych (świadomościowych), percepcyjnych niż na pozór może się wydawać.

Idee, zasady moralne, wyobrażenia religijne, poglądy filozoficzne, doktryny społeczne, estetyczne i polityczne, są wytwarzane przez ludzi, a jeżeli się przyjmują i trwają przez wieki i pokolenia, to znaczy, że odpowiadają podstawowym potrzebom i popędom człowieka. Dla kultury ważna jest przede wszystkim zdolność do tworzenia symboli, (odrębna dla różnych kultur), jednym z nich jest język, godło państwowe itd. Zachowania symboliczne są cechą gatunku ludzkiego[9].

Nauki społeczne (w tym i antropologia kultury) pojmują kulturę jako zespoły wytworów działalności człowieka, obojętnie czy są to wytwory materialne czy duchowe. Nie wszystkie jednak wytwory działalności człowieka wchodzą do kultury, wiele z nich ginie szybko, nie utrwala się i nie przyjmuje w szerszych grupach. Aby jakiś wytwór działalności człowieka wszedł do kultury, musi się najpierw zobiektywizować, tzn. musi zostać utrwalony. A dopiero kiedy wchodzi w zakres świadomości i staje się częścią sposobu myślenia, to wtedy można powiedzieć, że staje się elementem kultury, wyznacznikiem zachowań i dążeń ludzkich, czynnikiem kształtującym życie społeczne[10] (więc np. moda nie wchodzi w skład kultury).

Widoczne pozorne przejmowanie elementów innych kultur, głównie kultury amerykańskiej, jest często mylnie interpretowany jako globalizacja kultury. Istotne jest więc zdefiniowanie pojęcia „globalizacja kultury". O globalizacji kultury możemy mówić jedynie wtedy, gdy zostanie ujednolicony system wierzeń, a więc religia i filozofia, obyczaje, tradycje kultywowane w ramach świąt narodowych

[8] J. Szczepański, dz.cyt., s. 78, 79.

[9] J. Szczepański, dz.cyt., s. 78, 79.

[10] St. Czarnowski, *Kultura*, w: *Dzieła*, t. 1, Warszawa 1956, za: J. Szczepański, dz.cyt. s. 77, 78.

i religijnych, język (który jako nośnik symbolów ma wpływ na mentalność i kulturę) – nie tylko w sensie kontaktów i konwersacji w danym języku, ale myślenia w danym systemie pojęć i interpretowania rzeczywistości oraz wspólnotowa świadomość przeżywanych historycznie doświadczeń. Potrzebne byłoby przede wszystkim sięgnięcie do rdzenia kultury, jakim jest jądro kultury[11]. Każda kultura składa się z dwóch zasadniczych części – względnie trwałego i wewnętrznie spójnego jądra kultury oraz otaczającej go, niezinterpretowanej i stale zmieniającej się „sfery płynnej". Przewaga w jądrze kultury ukrytych (nieuświadamianych) aspektów kultury powoduje, że jądro zapewnia kulturze trwanie, określa stabilność, formę i podstawowe wzory, charakteryzujące ją w danym momencie jej rozwoju. Sfera płynna, składająca się przede wszystkim z jawnych (uświadomionych) aspektów kultury daje kulturze zdolność rozwoju i adaptacji. Choć istnieje przenikanie się elementów jednej kultury do drugiej, równolegle z migracją lub niezależnie od niej, tzw. dyfuzja[12], i ważną rolę odgrywają tu czynniki między innymi integracji kulturowej, to bardziej podatne są elementy kultury jawnej niż ukrytej, najłatwiej rozprzestrzeniają się elementy kultury materialnej, w mniejszym stopniu te związane z religią, a najtrudniej elementy odnoszące się do organizacji społecznej[13].

Każdy człowiek przechodzi proces enkulturacji – nabywania kompetencji kulturowych, uczenia się kultury; proces wzrastania w kulturę danego społeczeństwa. W procesie tym jednostka staje się integralnym jego członkiem i nosicielem jego kultury[14]. Jest to proces warunkowany świadomie lub nieświadomie, realizowany w granicach sankcjonowanych przez dany system zwyczajów. Poprzez proces ten osiąga nie tylko wszelkie przystosowanie do życia społecznego, ale także wszelkie satysfakcje.

Z pojęciem kultury i jej globalizacji wiąże się również zmiana kulturowa[15] – proces pojawienia się, zaniku lub restrukturyzacji elementów kultury oraz powstawania i zaniku poszczególnych, konkretnych kultur. Etapy zmiany kulturowej:

1) Proces innowacji, tworzenia nowego nawyku przez jednostkę, który jest następnie akceptowany lub wyuczony przez innych członków społeczeństwa. Istnieje:

– innowacja – wariancja – lekka modyfikacja uprzednio istniejącego zachowania zwyczajowego pod presją zmieniających się warunków;

– innowacja, która pociąga za sobą przeniesienie elementów zwyczajowego zachowania z jednego kontekstu sytuacyjnego do drugiego albo utworzenie z kombinacji nowych syntez;

---

[11] J. B e d n a r s k i, hasło: jądro kultury, w: *Słownik etnologiczny*..., s. 166.

[12] J. B e d n a r s k i, hasło: dyfuzja, w: *Słownik etnologiczny*..., s. 63–66.

[13] Patrz J. B e d n a r s k i, hasło: dyfuzja,w: *Słownik etnologiczny*..., dz.cyt.

[14] J. B e d n a r s k i, hasło: enkulturacja, w: *Słownik etnologiczny*..., dz.cyt., s. 75–77.

[15] K. K w a ś n i e w s k i, hasło: zmiana kulturowa, w: *Słownik etnologiczny*..., s. 380–384.

– innowacja jako próbowanie, które powoduje powstawanie elementów odznaczających się małym lub żadnym nawiązaniem do przeszłości;

– innowacja jako zapożyczenie kulturowe – zwane dyfuzją; zachodzi tu proces uczenia się przez naśladownictwo.

2) Akceptacja społeczna przebiegająca od przyjęcia danego elementu jako „wyróżnika" charakterystycznego dla małej grupy, następnie jako mozliwości w większej skali społecznej, a wreszcie jako „powszechnika" dla wszystkich członków społeczeństwa.

3) Trzecim etapem jest selektywna eliminacja, która powoduje, że dany element kultury ma szanse przetrwania tylko o tyle i tak długo, o ile i jak długo jest członkom społeczności potrzebny do przeżycia.

4) Ostatnim etapem jest integracja, a więc włączenie nowych elementów do zintegrowanej całości.

Proces globalizacji kultury jest więc procesem długotrwałym i bardzo skomplikowanym, nie do końca poddanym badaniom; budzi wiele zastrzeżeń. Używanie i posługiwanie się tym pojęciem jako faktem społecznym i kulturowym jest zbytnim uproszczeniem, nienaukowym i pobieżnym podejściem do terminu kultura.

Antropologia kulturowa ze względu na zainteresowanie człowiekiem jako twórcą kultury, istotą w niej żyjącą i funkcjonującą, ma obecnie coraz większe znaczenie dla ekonomii i rzeczywistego „zjednoczenia Europy". Jak słusznie twierdzą F. Trompenaars i CH. Hampden-Turner, niemal wszystkie dyskusje o unifikacji Europy skupiają się na kwestiach natury techniczno-prawnej; a zagadnieniem znacznie poważniejszym jest zróżnicowanie europejskich kultur[16]. Badania etnologiczne mogą dać wiele wskazówek dotyczących postępowania w różnych sytuacjach, które stoją i będą stały przed zjednoczoną Europą. „Globalizacja" gospodarki wymaga lepszej wiedzy o wzorcach kulturowych. Im bardziej postępują „procesy globalizacyjne" (ujednolicenia technologiczne), tym większą wagę, np. Japończycy, przywiązują do mechanizmów funkcjonowania lokalnej społeczności[17].

Rozwój środków transportu, sieci telefonicznych, Internetu sprawił, że ludzie z różnych krajów coraz częściej i szybciej się kontaktują i komunikują, co nie było widoczne i możliwe na taką skalę jeszcze 10 lat temu. Firmy rozwijają swoje filie poza granicami państw rodzimych, co daje większe możliwości, ale i większe zagrożenia (np. wynikające ze złej strategii, która się nie sprawdziła w innym kraju). Bez znajomości praw zwyczajowych, wartości i norm obowiązujących w innych krajach bardzo trudno efektywnie zarządzać firmą i ludźmi. Niektóre metody zarządzania tracą swoją skuteczność po przekroczeniu granicy kulturowej, twierdzą F. Trompenaars i Ch. Hampden-Turner. Międzynarodowe firmy stosujące w swych

---

[16] F. Trompenaars, Ch. Hampden-Turner, *Siedem wymiarów kultury, znaczenie różnic kulturowych w działalności gospodarczej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002, s. 20, 21.

[17] F. Trompenaars, Ch. Hampden-Turner, dz.cyt., s. 16, 17.

zagranicznych oddziałach rozwiązania, które wywodzą się z ich kultury i w niej się sprawdzają, ponoszą często porażkę. Na przykład firmy konsultingowe o zasięgu światowym, ale o anglosaskich korzeniach, wykorzystują podobne metody, negując różnice kulturowe. Jedna z takich firm doradziła włoskiej firmie komputerowej przekształcenie się w organizację macierzową. Włosi posłuchali rady i ponieśli klęskę[18].

Różnice kulturowe istnieją nie tylko między Zachodem a odległymi, egzotycznymi krajami. Istnieje wyraźna granica kulturowa między Europą Północną-Zachodnią a krajami śródziemnomorskimi. Poważne różnice występują nawet miedzy mieszkającymi po sąsiedzku Holendrami i Belgami[19]. Każda kultura różni się od innych specyficznymi rozwiązaniami, które zdecydowała się zastosować w obliczu pewnych problemów. Bez uwzględnienia znaczeń, jakie poszczególni ludzie i organizacje przypisują swoim środowiskom, nie da się zrozumieć, dlaczego postępują w taki, a nie inny sposób. Kiedy stykamy się z innymi systemami społecznymi, są one już zdefiniowane przez ludzi w nich żyjących: mają nadane nazwy, określone kanony dobrego życia i sposoby interpretacji świata. Możemy im poprzylepiać własne etykietki, ale nie oczekujmy, że jeśli nie będą zgodne z ich własnymi, to zostaną zrozumiane i zaakceptowane. To, co w jednej kulturze jest inspirujące, w innej może być destrukcyjne. Trudno mówić o „jednym, najlepszym sposobie organizacji". Istnieje wiele metod ich kształtowania, niektóre są o wiele bardziej słuszne i wydajne w danej kulturze niż inne[20]. Dlatego też nie małą rolę wnoszą w tym zakresie badania etnologiczne prowadzone przez wyspecjalizowanych naukowców, prowadzone wśród odległych i bliższych nam kulturowo społeczności. Minusem badań etnologicznych jest to, że są one prowadzone przez krótki okres (duże koszty dłuższego pobytu wśród badanej kultury), opisywane są i interpretowanie przez ludzi z innego kręgu kulturowego, patrzącego przez pryzmat swojej kultury. Dają one nie zawsze pełny obraz sposobu życia, wartości, mentalności i znaczeń nadawanych przez daną społeczność konkretnym sytuacjom, zdarzeniom, rzeczom. Pomimo to przydatna i coraz bardziej niezbędna staje się wiedza dotycząca specyfiki kulturowej różnych krajów do analiz dotyczących sprawnego funkcjonowania Unii Europejskiej, jak również z zakresu odmiennego podejścia do gospodarowania w różnych krajach, zarządzania, marketingu, public relations itd. firm zarówno inwestujących w innych krajach, jak i korzystających z gotowych rozwiązań ekonomicznych. Menedżerowie mogą uzyskać dostęp do skutecznych metod zarządzania, motywowania, łagodzenia konfliktów i rozwiązywania problemów dzięki znajomości kulturowych aspektów efektywnego działania. Antropologia kultury wnosi do ekonomii i globalnego gospodarowania nowe, niezbędne

[18] F. Trompenaars, Ch. Hampden-Turner, dz.cyt., s. 17, 18.
[19] F. Trompenaars, Ch. Hampden-Turner, dz.cyt., s. 20, 21.
[20] F. Trompenaars, Ch. Hampden-Turner, dz.cyt., s. 33, 34.

spojrzenie na procesy zachodzące w danej społeczności, szerszy punkt odniesienia do poznania czynników warunkujących efektywne działanie.

Cultural anthropology – the significance of cultural differences for the economy in the period of growing globalisation

Sumary

Globalisation of culture is very complicated process and require lead wide research. Used this notion in scientific work is too big simplification and too big generalization. Technical and economic globalisation happen and will be continued but culture globalisation doesn't follow. Now a days more and more is sense to require research of culture and meaning this research for economy. Importance of etnology and antropology of culture with teoretical and practical methods increases more and more for explore nations and etnical culture. Disadvantages of methods of antropology of culture are short researches and different glance and other philosophy (conception) than local traditions. It doesn't give full actual informations but is very important for real processes in the world economy and administration (global range of local companies) and for United Europe. Take this new culture conception gives wide glance on reality and provides good methotds of activity in local markets. Good knowlegde of local values and philosophy makes possible better communicate of people and understanding of each other.